

Un informe sobre el Museu de Reus del 26 d'abril de 1937

Jaume Massó Carballido
Institut Municipal de Museus de Reus

Gràcies als companys de l'Arxiu, he pogut conèixer un informe mecanoscrit sobre el Museu Municipal de Reus datat el 26 d'abril de 1937, és a dir, nou mesos després d'iniciada la guerra civil.¹ Tot i que el text no és signat, molt probablement fou redactat per Pere Rius i Gatell, aleshores conservador del Museu i autor d'un informe força similar –i complementari– que fou presentat al regidor de Cultura pel mes de setembre d'aquell mateix any.² D'altra banda, i atès el contingut del document i àdhuc la seva correcció ortogràfica, considero que el text en qüestió fou inspirat, endegat o revisat pel primer director del Museu, el metge i prehistoriador Salvador Vilaseca Anguera (1896-1975). Pel seu interès per a la història del Museu de Reus, i especialment per la descripció que ofereix de les desaparegudes edificacions de ca Gai i pels detalls de l'ambiciosa adequació museogràfica que hi era prevista (no reeixida a causa dels bombardeigs de l'aviació feixista), el reproduïxo tot seguit íntegrament. He posat en cursiva les paraules subratllades a l'original i hi he corregit o normalitzat únicament els accents i les errades o mancances mecanogràfiques més evidents, així com determinades vacil·lacions entre majúscules i minúscules.

«I - ANTECEDENTS

El Museu Municipal de Reus va ésser inaugurat el dia 14 d'abril de l'any 1934.³ Per tal de fer coincidir la inauguració del Museu amb aquella data de festa oficial, s'havien reunit en poc temps tots aquells materials de què, de moment, es podia disposar i que, en conjunt, foren escassos en nombre i modestos en llur majoria. Aviat, però, i sense interrupció fins a l'hora present, aquelles col·leccions anaren completant-se i enriquint-se amb aportacions de diverses procedències fins a resultar la casa Rull, on havien estat instal·lades, insuficient i àdhuc inadequada per a contenir-les. Per aquest motiu es va pensar, fa uns dos anys, en traslladar el Museu a un altre local més gran i més escaient. Però ni això ni cap reforma va ésser possible pel fet d'haver suprimit, la Corporació Municipal de l'any 1935,⁴ la subvenció de 8000 pessetes que el Museu rebia cada any de l'Ajuntament i que era l'únic mitjà econòmic d'existència que tenia per a satisfer totes les seves despeses (personal, llum, neteja, vigilància, assegurança de certs objectes en dipòsit, etc.). Ja en aquell temps, consideràvem que la casa Gay-Borràs, del carrer de Prat de la Riba, oferta molt abans pel seu propietari per a Museu de la nostra Ciutat, oferia avantatges ben apreciables per a instal·lar-hi el Museu que concebíem, tota vegada que reunia les condicions d'ésser per ella mateixa un veritable museu (per les seves ben moblades habitacions de la fi del segle XVIII i començaments del XIX) i de fer possible el convertir tota l'illa de cases en la qual està emplaçada la casa Gay, en un sol i espaiós edifici.

¹ Arxiu Comarcal del Baix Camp, Fons Municipal de Reus, 1101-F, Top. 7.2.3.5.

² Vegeu J. MASSÓ CARBALLIDO, "En record de Pere Rius (1898-1973), conservador del Museu de Reus", *Informatiu Museu* (Reus), núm. 16, març de 1999, p. 13-15; J. MASSÓ CARBALLIDO, *Patrimoni en perill. Notes sobre la salvaguarda dels béns culturals durant la guerra civil i la postguerra (1936-1948)*, Edicions del Centre de Lectura, Reus 2004, pàssim, i el catàleg de l'exposició *Descobreix els tresors! 70 anys de museus a Reus*, Institut Municipal de Museus de Reus, Reus 2004, pàssim.

³ Per error, al mecanoscrit hi figura "1932".

⁴ És a dir, pel consistori del Bienni Negre.

II - FONTS DEL MUSEU MUNICIPAL ACTUAL

Els fons del Museu Municipal d'abans del 19 de juliol del 1936 estaven distribuïts en les seccions següents:

- I - Sala lapidària o de pedres antigues de Reus, a partir d'algunes que daten del segle XV.
- II - Troballes ibèriques de les comarques tarragonines i arqueologia clàssica (romana) del terme municipal de Reus.
- III - Documents gràfics (pintures, dibuixos, gravats, etc.) del vell Reus.
- IV - Una sala de records històrics locals.
- V - Sala Brocà amb el retaule del pintor reusenc Jaume Segarra (1531), vitrina amb el contracte original del retaule i altres documents relatius al dit pintor, i pintures antigues i retrats de la família Sales-Bofarull-Brocà, del segle XVIII.
- VI - Una sala destinada a Prim i a les guerres civils del segle dinovè.
- VII - Una secció etnogràfica, d'indústries populars.
- VIII - Una sala dedicada als grans artistes reusencs Fortuny, Tapiró, Galofre, Llovera, Gaudí.
- IX - Una altra secció dedicada als antics gremis locals i a algunes de les seves principals produccions, particularment la ceràmica de reflexos metàl·lics, de la qual fou Reus un centre industrial importantíssim, i l'argenteria.
- X - Una secció de pintura antiga amb obres ben remarcables, entre elles dues de grans proporcions degudes a Juncosa.
- XI - Arxiu Històric Municipal, amb una galeria de retrats d'època, de fills il·lustres de Reus; el qual conté els Llibres de Consells des del 1444, arxius de gremis, documentació de l'antic Hospital, llibres de comptes i del cadastre, etc., el Llibre de la Cadena (codi municipal del segle XV), Llibre dels Privilegis, gran quantitat de pergamins datats des del segle XI, etc. etc.

No cal dir que tots aquests materials, aplegats durant el breu període de quatre anys,⁵ formen per ells sols un fons important per a servir de base per a la creació d'un nou Museu a la nostra Ciutat.

III - CARÀCTER DEL MUSEU DE NOVA CREACIÓ

Acordades per les Comissaries de Museus de les regions de Reus i Tarragona, amb l'aprovació de la Comissaria General dels Museus d'Art de Catalunya, les característiques que per diversos motius justificats, hauran de tenir els museus de la nostra ciutat i de la ciutat veïna, resulta que correspon a Tarragona la formació d'un o més museus d'arqueologia clàssica (greco-romana) i medieval (visigòtica, romànica i gòtica) i, a Reus, la del museu de l'art renaixentista, barroc i posterior. Ambdúes localitats podran conservar, a més a més, si ho volen, els objectes de qualsevol època que posseïssin abans del 19 de juliol; però serà preferible l'intercanvi. Tenint en compte la tradició artística del nostre poble, es convingué també en crear al Museu de Reus una secció d'art pictòrica moderna.

També es tingué en compte l'existència a la nostra ciutat de la Col·lecció Vilaseca, de Prehistòria de les comarques tarragonines, únicament comparable a la del Museu d'Arqueologia de Barcelona i una de les més importants d'Espanya. Amb aquesta col·lecció

⁵ Els fons es van començar a reunir immediatament després de produir-se l'acord de l'Ajuntament, de 23 de març de 1933, que va aprovar la creació del Museu Municipal Prim-Rull.

es podria formar un Museu de Prehistòria tarragonina, instal·lat en el mateix edifici del Museu Municipal o Comarcal, i crear a Reus un centre d'investigació i d'estudis prehistòrics de la Catalunya meridional gràcies a la gran quantitat i a la vàlua dels materials de la dita Col·lecció, els qual solucionen o plantegen problemes transcendents relatius a la població més primitiva de Catalunya i a tots els pobles anteriors a la romanització del nostre país.

IV - HABILITACIÓ DE LA CASA GAY PER A MUSEU COMARCAL DE REUS

La casa Gay-Borràs podria satisfer en quant a lloc, totes les necessitats que comportaria la creació d'un Museu de les característiques esmentades abans. L'illa de cases, limitada pels carrers de Prat de la Riba, Sant Pau, travessia de Sant Pau i Sant Pau i Sant Blai, forma un rectangle de 75 m. per 54 aproximadament. Llevat d'una casa situada a l'angle Sud, de 25 per 10 m. de planta, tota l'illa de cases pertany a la mateixa propietat Gay. Com a edificacions que poden ésser aprofitades quasi completament en llur estat actual, tenim la casa Gay pròpiament dita, que ocupa l'angle Est de l'illa en una extensió de 29 per 18 m., al costat de la casa que acabem d'esmentar. Aquestes dues cases formen l'ala amb façana al carrer de Prat de la Riba.

Les tres ales restants no ofereixen cap problema en quant a llur edificació, tota vegada que la corresponent al carrer de Sant Pau (Nord-Est) no és altra cosa que un rentador públic ròneg i antihigiènic, destinat a desaparèixer en un termini més o menys pròxim. L'ala Nord-Oest, o del carrer de Sant Pau, està constituïda per uns magatzems igualment rònecs i sense pavimentar, amb alguns pisets interiors la majoria deshabitats; i l'ala Sud-Oest, del carrer de Sant Pau i Sant Blai, en realitat no existeix perquè es redueix a una paret de tanca desplomada i en esta ruïnós.

En conseqüència, les obres a fer haurien d'ésser les que segueixen:

- a) Adaptació dels baixos de la casa Gay pròpiament dita, ocupats per magatzems, alguns dels quals ja serveixen de dipòsit d'objectes aplegats després del 19 de juliol.
- b) Supressió dels rentadors de l'ala NE. conservant-ne les parets, car es troben en bon estat, i bastint-hi una nova coberta. Aquesta ala només tindria planta baixa.
- c) Construcció de l'ala SO., de nova planta, amb una sola nau a peu pla i un pis o galeria a nivell dels pisos de les ales SE. i NO.
- d) Adaptació dels magatzems i pisos deshabitats de l'ala NO., els quals també han estat aprofitats per a dipòsits de gran quantitat d'objectes històrics i artístics recollits o salvats des del 19 de juliol ençà. Aquesta ala constaria igualment de planta baixa i pis a nivell dels altres.

El frontis de les quatre ales, seguint les línies arquitectòniques i decoratives de la casa Gay (segle XVIII), resultaria senzill i sobri i, per tant, poc dispendiós, i s'adiria plenament amb el destí que hom donaria al nou edifici.

IV - PLA DEL NOU MUSEU

El nou Museu (Museu Comarcal de Reus) constaria de les seccions següents: *Del moble* (pis de l'ala SE., amb inclusió de les habitacions parades de casa Gay); *Arqueologia pre i protohistòrica de Catalunya i troballes d'època romana del terme de Reus* (ales SO. i NO.);⁶ petita secció demostrativa de l'art medieval (visigòtic, romànic i gòtic) (angle N.); *art*

⁶ Per error, a l'original hi consta "pre i prehistòrica".

renaixentista i art barroc (escultura i orfebreria) (ala NE.). Aquestes tres darreres seccions ocuparien la planta baixa de les esmentades ales.

En els pisos de les ales SO. i NO., amb llum zenital i lateral, s'hi instal·larien: una galeria de *pintura antiga i moderna*, amb sales dedicades principalment als pintors reusencs (dels quals l'actual Museu posseeix ja bona quantitat d'obres); una secció d'*etnografia* (art i indústria populars); *arxiu*, que reuniria l'arxiu històric municipal, el notarial antic, el de l'escrivania comuna, hospitals, congregacions, gremis, etc.; *biblioteca* d'Història, Art i Arqueologia; sala de conferències, etc.

En els baixos de l'ala SE., ultra els serveis generals, podria haver-hi la col·lecció de *pedres d'interès històric local* i sales dedicades a *objectes i records diversos* del propi interès.

Restarien les golfes de la casa Gay pròpiament dita i el segon pis que s'obriria a la casa de l'angle Sud de l'illa de cases, els quals es destinarien a magatzems, tallers, laboratoris, habitació del conserge, etc. També restaria un jardí central de 30 m. de costat.

V - PLA D'EDIFICACIÓ

Tenint en compte que l'actual Museu Municipal té d'ésser ràpidament traslladat per haver-se de destinar a altres fins la casa Rull, les primeres obres a fer a la casa Gay haurien d'ésser les de tota l'ala SE., amb l'adquisició prèvia de la casa de l'angle S. El nou Museu hostatjaria les col·leccions de caràcter localista des dels primers moments i contribuiria a urbanitzar i embellir el carrer de Prat de la Riba amb el seu nou frontis. A continuació, per tractar-se d'obres menys gravoses, caldria bastir l'ala NE., aprofitant les parets mestres existents i finalment les dues restants, NO. i SO.

El Museu compta amb gran quantitat de material decoratiu (frisos, columnes, làmpades, mobiliari solt, etc.) i domassos, tapissos, catifes i cortinatges per a ornamentar les instal·lacions que s'organitzin amb la severitat, sumptuositat i bon gust que requeriran certes seccions del Museu. També compta amb vitrines adequades, algunes d'elles de l'antic Museu i moltes de noves, entre aquestes les magnífiques vitrines planes i verticals cedides pel Museu d'Arqueologia de Barcelona per al Museu que es crearà.

Per a desenrotllar el pla d'obres anunciat caldria, d'acord amb tècnics de la construcció, formular el pressupost corresponent. Per a això seria precís constituir una comissió o establir simplement relació entre la direcció creada a tal efecte, els tècnics i el Consell Municipal. Pel caràcter comarcal del Museu, la Generalitat de Catalunya hauria de recolzar l'obra cultural del nostre Consell en crear el Museu Comarcal de Reus, que serà un dels més interessants de la nostra terra i en certs aspectes el de major importància. Però inicialment, per a emprendre'l tot seguit i evitar que aquest projecte, com dissortadament tants altres, no passi de tal, bastaria la quantitat de dues-centes cinquanta mil pessetes per a realitzar totes o bona part de les obres que hem exposat cal realitzar, segons resulta d'un càlcul aproximat sobre el cost de les dites obres, quantitat que el Consell Municipal de Reus, a l'ensem que s'apropa al Conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya per a buscar l'escalf necessari, li sigui assignada per a començar les precitades obres previ informe, plànols i pressupost que al seu moment es presenti.

Reus, 26 d'abril del 1937.»

A l'Arxiu Mas es conserven diverses fotografies de com era l'interior noble de ca Gai, de les quals en reproduïxo una en què es veu el llit en què havia dormit el general napoleònic Louis G. Suchet mentre les seves tropes assetjaven Tarragona, durant la guerra del Francès (1811).

